

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
ב' ניסן תש"פ 1317 (שנה כה')

נושא השבוע: לקראת חג פסח (ג)

ההפטרה: "עם זו" (ישעיה מג)

פרשת ויקרא

"כל מנזחה אשר תקריבו לה לא תעשה חמץ.." (ב, יא)

מדוע מורחק החמץ מן הקורבנות שמוקרבים על המזבח?

לפי שהחמץ מסמל את יצר הרע שגורם לאדם לחטוא ולהכשל בעבירות וכשאדם מביא קורבן זה כדי לכפר על חטאיו לכן הרחיקו הקב"ה אצל המזבח, לומר לנו שאין זה לרצונו יתברך ולכן הוא מרחיקם עד הקצה האחרון. ולכן נקראת פרשה זו לפני פסח לומר לנו כמה אנו צריכים לדקדק ולסלק כל חמץ אפילו מהחורים והסדקים וכל שכן "חמץ" רוחני שזה המעשים הרעים שצריך "לבערם" מתוכו. (שערי צדק)

פסח (לא) טבעוני

מעשה שהיה

אני מתגורר במודיעין עלית. בשכונתנו נפטרה אישה צדקת לאחר מחלה, בתה הבכורה שהייתה נשואה החליטה שאת סדר הפסח הם יעשו בבית ההורים כמו תמיד כשהיא נוטלת על עצמה את האחריות על הבישול ל-35 נפשות, "תביאו רק מצות, יין ושתייה" ביקשה. ערב החג הגיע בעלה וילדיה פרט לבחור ישיבה יצאו מעפולה למודיעין עלית כבר בשעות הבוקר כשהיא עמלה על התבשילים המיוחדים כיאה למשפחת מרוקאית. 3 שעות וחצי לפני כניסת החג אמר הבן לאימו: "חייבים לזוז עכשיו, שח"ו לא נגיע באיחור", הם הורידו לרכב את כל התבשילים עטופים היטב נכנסו לרכב וניסו להתניע אך הרכב לא נדלק, שכן שניסה לעזור הצליח רק לאחר חצי שעה. הם החלו לנסוע, כבר ביציאה מהעיר הם הבחינו בעומס תנועה גדול והם נאלצו לנסוע בנסיעה איטית, השעה הייתה 17:30 שהחג נכנס ב-18:30 לערך. "תראי אמא, אם עד 17:45 לא נגיע לכביש מס' 1 למודיעין עלית אני חוזר לעפולה". בשעה 17:45 הם הגיעו לכביש גהה ורואים משם פקק ענק כשבצד השני הכביש ריק. "אמא, חייבים לחזור". הם שוחחו בטלפון עם המשפחה, אב המשפחה אמר לו: "אולי תנסה להתקדם קצת", המתח היה גדול. ובשעה 18:00 כשכולם הבינו שאין שום מצב להגיע למודיעין עלית הוא אמר לבנו: "סובב את ההגה וסע בחזרה", שהמשפחה שכל האוכל ל-35 אנשים נמצא ברכב והמשפחה תאלץ לעשות "סדר" עם מצות ומרורים. הבן מצא מקום להסתובב והרכב החל לשעוט לכוון הבית כשאימו בוכה בשקט, מבינה שחלום הסדר שלה נגנז... השעה 18:10 פקק באזור נתניה, ב-18:25 הם הצליחו להגיע לפאתי חדרה השעון מתקתק. כניסת החג ואז הבן אומר: "השעה שש וחצי", ומדומם את המנוע ליד בניין מגורים בחדרה. הוא ממחר להוציא את האוכל הארוז מהרכב והם נותרים שם לבדם יודעים שאי שם במודיעין עלית ממתינה משפחה ללא אוכל, ואילו הם תקועים עם סירים מלאי כל טוב ואפילו כלים כדי לאכול את האוכל אין להם, וגם לא מקום...

הערב ירד, "אני הולך לחפש מניין", כשחזר שאלה אותו: "אולי שאלת מישהו אם אפשר להתאכסן אצלו?", "התביישתי" השיב, "חבל, בעוד רגע אין אדם ברחוב ואנחנו נשארנו כאן". לאחר חצי שעה יצא מהבניין הסמוך בחור כבן 20, היא פנתה אליו: "תגיד, יש כאן אולי משפחה דתית?", "כן, בקומה שניה" השיב הבחור שהוא נוקב בשם המשפחה והולך. היא עולה שתי קומות ונוקשת על הדלת שעליה רשום שם המשפחה שציין הבחור, את הדלת פתחה אישה הלבושה בבגד לבן ובשביס לבן, "תיראי, הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א *נא לא לעיין בתפילה* שעון קיץ *סוף זמן ק"ש 8:57-9:02

כניסת שבת: 6:38 יציאת שבת: 7:30 יציאת שבת: 8:14

גברת נתקענו כאן בחג ואין לנו מקום לישון ולעשות את הסדר, אולי אנחנו יכולים לתפוס כאן איזו פינה?", "תיראי תני לי לדבר עם בעלי". לאחר מס' דקות שבה ואמרה: "תיראו, אין לנו בעיה עם אכסון, אבל לגבי האוכל.. אנחנו... טבעוניים ואיננו אוכלים בשר, אז אני יודעת מה לעשות". "אל תדאגי לגבי אוכל, יש לנו בשפע, אנחנו נביא מלמטה, השאלה אם אפשר לשים על הגז שלכם?", "אין בעיה" השיבה האישה. הם החלו לעלות ולרדת ותוך דקות ספורות התמלא הבית בניחוחות של אוכל, "איני מבין, מאיפה האוכל הזה?", שאל אבי המשפחה בשקט. והיא ספרה את כל השתלשלות האירועים כשהמארחים מחליפים ביניהם מבטים, "אפשר לדבר איתך רגע בצד?" אמרה המארחת. "בשמחה", והן הולכות למטבח "תראי, אנחנו לא באמת טבעוניים, אנחנו פשוט עניים מרודים אין לנו כלום, עד לפני שנתיים היינו אמידים אך נפלנו כלכלית ומחמת הבושה אנחנו מתקשים אפילו לפנות ולבקש עזרה. הגענו לפת לחם... ונאלצנו לומר לילדים שאנו טבעוניים לפחות שלא יחשו בהעדר אוכל....".

שתי הנשים פנו לסדר את האוכל על הפלטה, על השולחן הונחו סלטים ומטעמים שונים ורגע לפני תחילת הסדר אמרה המארחת לבעלה, "שכחנו את שמעון!", "מי זה שמעון?", "הוא הבן שלנו בן 22, שלחנו אותו שיאכל בבית אחד המשפחות", אחד הילדים רץ לקרוא לו וכשהוא הופיע... היה זה הבחור שהפנה אותם אל המשפחה הדתית היחידה בבניין... היה זה סדר מיוחד במינו, כל הנוכחים ידעו שנעשה להם נס, איש איש וניסו כשהמשפחה נהנית מסעודה דשנה שכמותה לא אכלו זמן רב. גם הבשורה על 33 אנשים שנותרו ללא אוכל לליל הסדר פשטה בקרב השכונה במודיעין עלית ורבים שלחו להם תבשילים, בשרים וסלטים אבל הזכייה הגדולה הייתה של המשפחה שחשבה להיות טבעוניית וכעת יצאה מעוני ועבדות לתקווה וחירות. (אנשים מספרים על עצמם 7- חיים ולדר)

הלכות בדיקת חמץ

פינת ההלכה

- א. חז"ל ציוו לבדוק את החמץ בליל י"ד ניסן בצאת הכוכבים [אחרי ערבית] לאור הנר (ש"ע סי' תל"א ס"א) וגם אם בטוח שביתו נקי מחמץ חייב לבדוק ובברכה (סי' תל"ג ס"א).
- ב. חצי שעה קודם זמן בדיקת חמץ אסור להתחיל בשום מלאכה, לישון או להתחיל לאכול [אבל עד 50 גר' פת או עוגה מותר. אך פירות, שתיה ותבשיל שאינם מ-5 מיני דגן מותר אפילו יותר מ-50 גר', ואם ביקש מחברו שיזכירו רשאי לאכול פת אף יותר מ-50 גר', והמחמיר לא לאכול כלל תע"ב] [והטעם: שמא ימשך אחר עניינו וישכח לקיים מצות בדיקת חמץ] ואם התחיל לפני החצי שעה רשאי להמשיך (ש"ע סי' תל"א ס"ב, חז"ע פסח עמ' מ"א) והמחמיר להפסיק ולבדוק תבוא עליו ברכה (ס).
- ג. אין להתחיל ללמוד בהגיע זמן הבדיקה (אם התחיל קודם רשאי להמשיך) (ש"ע ס) מכל מקום ציבור הלומדים בבית הכנסת שיעור קבוע יקיימו את השיעור ועם סיומו יזכירו לכולם לבדוק. (חז"ע ח"ב סי' נט). [נוהגים לפזר 10 חתיכות קטנות עטופות בפינות הבית ולמוצאם בבדיקה].
- ד. יש לבדוק לאור נר שעווה (ש"ע סי' תל"ג ס"ב) או פרפין [המצויים כיום] (חז"ע עמ' מ) ואין לבדוק לאור נר חלב, שמן או אבוקה (ש"ע ס) [וה"ה לשני נרות הקלועים יחד כמו נר הבדלה] (חז"ע ס) ואם בדק בנר חלב ושמן יצא ידי חובה בדיעבד, ובאבוקה לא יצא אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולבדוק כהלכה (בלא ברכה) (ש"ע ס). וכשאין נר כשר יכול לבדוק בפנס כים (ויכול לברך על זה) (חז"ע עמ' לח).
- ה. אין צריך לכבות את אור החשמל בשעת בדיקת חמץ, ואדרבה תוספת אור עדיפה יותר שע"י כך יכול לבדוק יפה בחורים ובסדקים. (תורת מועדים פ"ג ס"יח).
- ו. קודם שיברך על הבדיקה ייטול ידיו בלא ברכה משום נקיות (פסח כהלכה סי' ד ס"א) [אם ידיו היו לא טהורות כגון: נגע בנעליו וכיו"ב]. ממידת חסידות נכון לקחת פרי חדש הטעון "שהחיינו" ואחרי שמתחיל קצת לבדוק מברך על הפרי "שהחיינו" [להרוויח את אלה הסוברים שצריך לברך שהחיינו על הבדיקה] (חז"ע עמ' מה). ובסיום הבדיקה יברך ברכת הנהנין ויאכל הפרי (ס).
- ז. בברכה אחת שמברך על הבדיקה יכול לבדוק כמה בתים או חנויות ואפילו הם רחוקים קצת זה מזה [שאין ההליכה נחשבת הפסק] (ויכוון עליהם בברכה) מכל מקום אם הם רחוקים ממש יכוון בשעת הברכה לצאת יד"ח הברכה רק על הבדיקה שבביתו ויכול לברך שנית על הבדיקה בחנות (ס עמ' מז).
- ח. לפני הבדיקה מברך ואין לדבר עד סוף הבדיקה, [עד אחרי הביטול] (חז"ע עמ' מד). ואם דיבר בין הברכה לתחילת הבדיקה [בדברים שאינם לצורך הבדיקה] חוזר לברך, אבל אם דיבר אחר שכבר התחיל לבדוק קצת אינו חוזר לברך, ואף לכתחילה יכול לדבר אחר שבדק קצת בדברים שהם לצורך הבדיקה (ש"ע סי' תל"ג ס"א ומשנ"ב ס"ק ה-ו). אם שכח לברך, כל עוד שלא סיים את הבדיקה יכול לברך (פנה"מ ס"א). ואם נצרך לנקביו באמצע יברך "אשר יצר" וימשיך (חז"ע מה).
- ט. אע"פ שהבדיקה קשה ולוקחת הרבה זמן לא יקוץ בה, ולפי הצער כן השכר ולכן לא יעבור עם

הנר בדירה בהעברה בעלמא אלא יעשה בדיקה יסודית (נכ"ח פ"ו סעי' ג).

י. אם בעל הבית רוצה, יכול לחלק את חדרי הבית לכמה אנשים וכולם יעמדו לידו בשעת הברכה [ואם לא עמדו לידו אין ראוי שיבדקו] ואח"כ יתפזרו לבדוק. (ש"ע אור"ח סי' תל"ג סעי' ז).

ואם בעל הבית אינו בודק כלל לא יברך להם אלא השליח שאותו מינה לבדוק (חזו"ע עמ' מט). ואשה לא תבדוק במקום שיש איש, ובמקום שאין שם איש מעל גיל י"ג שנה תברך תבדוק ותבטל (ותאמר "כל חמירא וחמיעא דאיכא לבעלי" וכו' כשהיא נשואה) (חזון עזריה עמ' נו).

יא. צריך לבדוק בחורים ובסדקים ובכל החדרים ופינות הבית, לרבות המרפסות וחדרי המדרגות, וביתר המקומות שמצניעים שם אוכל, אף שברור לו שמעולם לא אכל שם חמץ, וכשיש ילדים קטנים יבדוק גם תחת הארונות והמיטות, בחדר השירותים והאמבטיה (אור לליון ח"ג פ"ז ס"ט).

יב. מי שיש לו מכונית פרטית צריך לבדוקה בליל יד' לאור הנר (ועדיף ע"י פנס כיס משום סכנה) (פסח כהלכה סי' ג כ"ד). אך לא יברך על בדיקתה היות ונפטר בברכה שמברך על בדיקת ביתו ולכן יקפיד לבדוק את מכוניתו סמוך לבדיקת ביתו (ש"ת יח"ד ח"א סי' ה, חזו"ע פסח עמ' נב).

יג. הגינה והחצר-כשמסופק אם יש חמץ צריך לבדוק רק בחורים ובסדקים שבפינות ואם יש ודאי חמץ צריך לבדוק את כל הגינה והחצר (ש"ע סי' תל"ג ס"ו, משנ"ב ס"ק כה) [המצוי שיש חמץ].

יד. גבאי ביהכ"נ צריכים לדאוג לבדוק את החמץ בבית הכנסת בליל יד' לאור הנר בלא ברכה (חזו"ע ש"ס סעי' ה), וכן בבניין משותף צריך הועד לבדוק את חדר המדרגות, המקלט, ארונות החשמל והגז, וטוב שכל השכנים ימנו שליח אחד עבור כולם, ואם הוא יודע שאין השכנים בודקים יבדוק מהכניסה ועד הקומה בה הוא גר (סידור פסח כהלכתו סי' יב ס"ו, אור לליון ח"ג עמ' פ) – בלא ברכה. [ויפטרום בברכה שמברכים על בדיקת הבית (חזו"ע עמ' כ)]

טו. מקום שאינו רוצה לבדקו (כגון: מקלט, בית-ספר) יכול למכור (את החמץ והמקום שבו) לגוי ויפטור מן הבדיקה [אע"פ שכעת לא נמכר, מ"מ הואיל וסופו להימכר לגוי אינו צריך בדיקה (חזו"ע פסח עמ' נא)] מ"מ אם אפשר לבצע מכירה מיוחדת לגוי ב-יג ניסן עדיף (פסח כהלכה ש"ס).

ו. ראוי לסגור את המקום במפתח ולהימנע מלהיכנס לשם בפסח (מכירת חמץ כהלכתו פ"ב ס"כו).

טז. הנוסע מביתו מלפני הפסח לכל ימות הפסח ורוצה למכור את כל ביתו עם החמץ שבתוכו, יכול למכור את כל הבית חוץ מחדר אחד או חלק ממנו שיישאר כדי לקיים בו מצוות בדיקת חמץ, (פסקי תשובות סי' ע"פ ש"ע סי' תלו ס"ג) ואם יוצא לפני ליל יד' בניסן יבדוק את החדר בלא ברכה בלילה שלפני יציאתו (משנ"ב ס"ק ג, אור לליון ח"ג פ"ז ס"ט, משנ"ב איש מלל"ח סי' תלו ס"א) ואם נמצא בליל יד' בודק בברכה את אותו החדר (פסח כהלכה סי' ג). ומ"מ בערב פסח יבטל את כל החמץ שברשותו (משנ"ב ש"ס).

כשמוכר כל ביתו עם החמץ – ראוי לסגור אותו במפתח ולהימנע מלהיכנס לבית בימי הפסח (מכירת חמץ כהלכתו פ"ב ס"כו).

יז. המתארח בבית מלון כל הפסח ומקבל את החדר לפני ליל י"ד בניסן הרי חייב לבדוק את חדרו בלא ברכה בליל בדיקת חמץ [ויהרהר הברכה בליבו] (ילקו"י פסח ח"א עמ' תקסו-תקע"א).

יח. אחר הבדיקה יבטל את החמץ ויאמר: "כל חמירא דאיכא..." [בעברית: כל חמץ ושאר שישנו ברשותי שלא ראיתיו ולא ביערתיו יתבטל ויהיה כעפר הארץ] (ש"ע סי' תל"ג ס"ז) ויאמר את הביטול בלשון שמבין (הרמ"א ש"ס) [שידע לפחות שמבטל ומפקיר את החמץ], אבל אם אינו מבין כלל וחושב שאומר איזה תחינה לא יצא ידי חובתו אפילו בדיעבד (משנ"ב ס"ק ט').

הלכות מכירת חמץ

א. מי שנשאר חמץ בבעלותו יכול למכרו לגוי (ש"ע סי' תמ"ח ס"ג) באמצעות הרבנות לפני הפסח, ובכך לא יתחייב לבערו [ולאחר הפסח חוזר החמץ לרשותו] (אולנות יוסף פ"ה ס"א). גם מי שסבור שאין לו כל חמץ מן הראוי שיהדר וישתתף במכירת חמץ (מכירת חמץ כהלכתו פ"א ס"א) נכון להשאיר קצת חמץ כדי לבערו בערב פסח כדי לקיים מצות "תשביתו" לכל הדעות (ס"ז).

ב. יכול למנות שליח עבורו שיחתום במקומו על השטר וימכור את החמץ בשבילו (אולנות יוסף פ"ה ס"ז) וכן אישה יכולה למכור חמץ שלה, וכשהיא נשואה יכולה למכור את החמץ של הבית ברשות בעלה [ובמקרה שאינה יכולה לשאול את בעלה, יכולה בכ"ז למכור] וכן יכולה להיות שליחה עבור אחר (ש"ס פ"ז ס"ג). ובדיעבד מועיל למכור חמץ למי שלא ביקש לעשות כן ועל כל פנים יודיע זאת לפני הפסח לבעל החמץ כדי שיתרצה (כה"ח סי' תמ"ח ס"ה ס"ח-ס"ט). ולכתחילה אין למכור את החמץ של חברו ללא רשותו ושליחותו (ק, ילקו"י עמ' תקפז, ילקו"י כיבוד אב ואם פ"ז ס"א).

ג. המוכר בא בעצמו [או שליחו] אל הרב כדי למנות שליח למכירת חמצו לגוי ומקבל את סודרו ומגביהו לעצמו ותחת זה מוסר לו את הרשות לעשות בחמצו ככל הדרוש כדי לבצע את המכירה של החמץ לגוי וגם חותם על הרשאה זאת בחתימת ידו (ש"ס פ"ז ס"ז-טו) ויש אומרים שנכון לדקדק לשלם לרב איזה תשלום עבור טרחתו במכירת החמץ (ק, ילקו"י ס"ה) [והטעם לכך כדי שיהיה כדין פועל

שידו כיד הבעלים, ושיהיה לו במה לקנות את החמץ במוצאי החג ולא יראה רק בעורמה] (מכירת חמץ כה. ס"ז).
 ד. מי שצריך למכור את חמצו והוא נמצא במקום רחוק ואינו יכול להגיע לבצע את מינוי השליחות
 למכירה יכול למנות את הרב המבצע את המכירה דרך הטלפון (משכיל עבדי ח"ו סי' יז ס"ק א, אור לזיון ח"ג
 פ"ט ס"ב, פסח כהלכה לגר"א לוי סי' ז בשם הגר"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ והגר"מ מאזוז, שו"ת הרש"ל לגר"י יוסף ח"א סי' מה).
 ה. אע"פ שאין מפרטים את החמץ ואת מקומו המכירה מועילה (שם פ"ד ס"טז) ואם פרט את מקומות
 החמץ, ואחר הפסח התברר לו שהיה לו חמץ בתוך ארון שלא ידע על קיומו, בדיעבד אין חמץ זה
 נאסר (ק. ילקו"י ס"ו, מכירת חמץ כהלכתו פ"ב ס"ה).

ו. מי שבא למכור חמץ צריך לעשות בביתו מחיצה בינו ובין מוצרי החמץ שרוצה למכור כגון: שיהיו
 בתוך ארון [את המפתח להצניע], ואין להשאיר ארון גלוי, וכיסוי או פריסת סדין או נייר בלבד אינו
 מועיל אם הם מתנדנדים ברוח מצויה (שם).

ז. מי שאינו שומר תורה ומצוות שמכר את החמץ של חנותו או חמצו הפרטי מכירתו מכירה, אך
 אם הוא ממשיך לעסוק בחמץ בפסח [כגו' שמוכר חמץ] מכירתו בטלה ואסור לקנות ממנו גם
 לאחר הפסח [ומצוה לפרסמו ברבים כדי למנוע מכשול] (שם פ"ה ס"טו).

ח. ישתדל להשתמש במוצרי החמץ בבית שלא יישאר הרבה חמץ עד פסח (ז. ע). בעל חנות הרוצה
 לקנות קודם הפסח כמות של אטריות, עוגיות, בירה ועוד, כדי שיהיו מזומנים לו ויוכל למכרם
 מיד לאחר הפסח, ומוכר את כל החמץ שקנה לרבנות, לא יעשה כן לכתחילה (ק. ילקו"י ס"ט).

הלכות תענית בכורות

א. הבכורים צריכים להתענות ביום ערב פסח, (שו"ע אור"ח סי' תע סעי' א) זכר לנס שניצלו ממכת
 בכורות, (טור סי' תע) בין שהוא בכור רק לאבא או רק לאימא (שו"ע שם סעי' א) וכן בכור כהן או לוי
 (ב"ח לו סעי' כה) וכן הבא אחרי נפל, כל אלו חייבים להתענות (כה"ח ס"ק ו) אבל בכור שנולד בניתוח
 קיסרי והבא אחרי אינם חייבים להתענות (כה"ח שם ס"ק ג).

ב. יש אומרים שאפילו נקבה בכורה מתענה בערב פסח, (שו"ע סי' תע סעי' א) ואין מנהגינו כך.
 (ב"ח שם סעי' כה, כה"ח שם ס"ק יז-יח) ואכן בזמנינו שנהגו לפטור את התענית בסעודת סיום מסכת
 אם היא יכולה בנקל לבוא ולשמוע, ראוי שתעשה כן ואם אינה יכולה להגיע, יכולים לקחת עבורה
 עוגה וכיצ"ב מסעודת הסיום (ילקו"י ח"ה עמ' שעג).

ג. היות ובדורנו ירדה חולשה לעולם, והתענית גורמת להפרעת עריכת הסדר בליל פסח כמצוותו
 נהגו לפטור את התענית ע"י השתתפות בסעודת מצוה [כגון "ברית", "פדיון הבן", "סיום מסכת",
 סעודת "חתן וכלה"] (שו"ת יב"א ח"א סי' כה).

ד. ילד בכור קטן שמלאו לו 30 יום יש הנוהגים שהאבא מתענה עבורו (ואם האבא בכור האמא
 מתענה עבורו) (שו"ע שם סעי' ז כרמ"א) ובזמנינו שהמחויבים בתענית יכולים לפטור עצמם על ידי
 סעודת סיום ראוי שיגיעו לסעודת סיום מסכת (חזו"ע עמ' ריד).

ה. החייבים להתענות חייבים להיות נוכחים בשעת סיום המסכת ואז יוכלו לאכול
 בסעודת מצוה כזית עוגיות (או מהפירות ששם) וע"ז יפטרו עצמם מן התענית ואם לא אכלו
 כזית, י"א שעדיין לא פטרו עצמם מן התענית (חזו"ע עמ' ריב) אך אם אינו נמצא שם ורק מביאים לו
 עוגות מסעודת מצוה לא מועיל וחייב להתענות (שם). בשעת הדחק יכול להצטרף לסיום דרך הטלפון
 [ויסיים הסעודה בביתו] (הגדה של פסח לרב שלמה זלמן אוריבאך עמ' 51, ילקו"י פסח ח"ב עמ' תקס ס"ז) [וה"ה דרך מחשב בשידור חי] (שם).

ו. אסור לבכור לאכול ולשתות לפני ששומע את הסיום ולכן צריך לזכור שלא לשתות קפה או תה
 לפני התפילה (מג"א סי' תקסח ס"ק י, וסי' תקפ"א ס"ק יא).

ז. * סיום מסכת נחשב דווקא כשלמד מסכת של גמרא שלמה בהבנה עם פירוש רש"י אבל אם קרא
 את המסכת בקריאה בלי הבנה אין זה נחשב ללימוד הראוי לפטור עצמו מן התענית, וצריכים
 הבכורים לשמוע את הסיום ולהבין אותו (חזו"ע עמ' ריא).

* אם למד מסכת לפני זמן והשאיר רק את הסיום לתענית בכורות – לא נחשב אבל המזדרז
 בלימודו או מאט בלימודו כדי להגיע לסיום מסכת בתענית בכורות מותר (חזו"ע עמ' רט).

* בשעת הדחק אפשר להקל גם בסיום משניות עם פירוש כגון: רבינו עובדיה מברטנורא (וקצת
 מעיקר תוספות יום טוב) וכל זה כשבא לפטור את עצמו אחרים, אבל לפטור את האחרים בה"ל אינו
 כדאי (שו"ת יב"א ח"א סי' כו אות ט-י, ילקו"י פסח סי' תע ס"ז).

* גם לימוד ספר אחד שלם מן הזוהר הקדוש נחשב כסיום מסכת לעניין זה אע"פ שהלומד אינו
 מבין בענייני הסודות שבו (יב"א שם, חזו"ע עמ' ריא). * אם כמה אנשים חילקו ביניהם מסכת מהתלמוד
 שכל אחד ילמד כמה דפים, סיום כזה אינו פוטר את התענית (חזו"ע עמ' ריא), ואם למד מסכת לבד
 שלא כסדרה אך למד את כולה פוטר סיום זה את התענית (חזו"ע עמ' ריב).

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 * לא לעיין בתפילה * דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com